

УДК 930.2:[001.89-057.875:378.4(477.83-25)ЛПІ]”196/197”
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-1-3>

Ростислав МЕЛЬНИК,
orcid.org/0000-0003-0375-7167

кандидат історичних наук,
старший викладач кафедри історії, музеєзнавства та культурної спадщини
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) rismarch2010@yahoo.com

Ірина СПИЧАК,
orcid.org/0000-0001-7441-0094

студентка IV курсу
Інституту гуманітарних та соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) irspychak0@gmail.com

СТУДЕНТСЬКЕ ПРОЕКТНО-КОНСТРУКТОРСЬКЕ БЮРО ЛЬВІВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ У СИСТЕМІ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА 1960–1970-х рр.: ДІЯЛЬНІСТЬ, ЗДОБУТКИ, ВИЗНАННЯ

У статті розглянуто основні аспекти співпраці Студентського проектно-конструкторського бюро Львівського політехнічного інституту у 1960–1970-х рр. Вона розпочалася одразу після створення бюро у 1959 р. Основними формами цієї співпраці були проектно-конструкторські, науково-дослідні та пошукові роботи, лабораторні й експериментальні дослідження, які працівники бюро виконували на замовлення промислових, виробничих, сільськогосподарських підприємств і організацій, наукових установ, транспорту. Окрім разових короткотермінових замовлень, СПКБ проводило для промисловості та виробництва також тривалі за часом науково-дослідні та проектно-конструкторські роботи. Співпраця бюро з підприємствами й організаціями здійснювалася на госпрозрахункових засадах. Кількість робіт, які воно виконувало для потреб радянської економіки, щороку невпинно зростала. Зростала також їхня вартість. Більшість цих робіт, особливо у галузі архітектурного проектування і будівництва, здобували загальне визнання, а результати деяких із них навіть впроваджувалися по всьому Союзу. Особливою формою співпраці СПКБ з народним господарством була підготовка й розробка студентами на його базі реальних різних курсових і дипломних проектів, які знаходили застосування у промисловості та виробництві. Успішна й ефективна діяльність СПКБ здобула всезагальне визнання наукових, урядових і промислових кіл Радянського Союзу. Його працівники були переможцями та лауреатами численних вітчизняних і міжнародних виставок та оглядів, а саме бюро було відзначено низкою державних нагород і премій найвищого рівня. У 1970-х рр. воно по праву вважалося одним із найкращих студентських науково-дослідних підрозділів усього Радянського Союзу.

Ключові слова: Львівський політехнічний інститут, Студентське проектно-конструкторське бюро, народне господарство, науково-дослідна робота, виставки, проектування.

Rostyslav MELNYK,
orcid.org/0000-0003-0375-7167

Candidate of Historical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of History, Museology and Cultural Heritage
Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) rismarch2010@yahoo.com

Iryna SPYCHAK,
orcid.org/0000-0001-7441-0094

Fourth year student
Institute of Humanities and Social Sciences of Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) irspychak0@gmail.com

STUDENT DESIGN AND ENGINEERING BUREAU OF LVIV POLYTECHNICAL INSTITUTE IN THE SYSTEM OF NATIONAL ECONOMY IN 1960–1970S: ACTIVITY, ACHIEVEMENTS, RECOGNITION

The main aspects of cooperation of the Student Design and Engineering Bureau of Lviv Polytechnic Institute in the 1960s and 1970s are considered in the article. It began immediately after the establishment of the bureau in 1959.

The main forms of this cooperation were design and engineering, research and exploration work, laboratory and experimental research, which employees of the bureau performed on behalf of industrial and agricultural enterprises and organizations, research institutions, transport. In addition to one-time short-term orders, SDEB also carried out long-term research and development work for industry and production. The bureau's cooperation with enterprises and organizations was carried out on a self-financing basis. The number of works it performed for the needs of the Soviet economy grew steadily with each passing year. The price of these works also increased. Most of these works, especially in the field of architectural design and construction, have gained general recognition. The results of some of them have even been implemented throughout the Soviet Union. A special form of cooperation between SDEB and the national economy was the preparation and development by students of real various course and diploma projects, which were used in industry and production. The successful and effective activity of the SDEB gained universal recognition of the scientific, governmental and industrial circles of the Soviet Union. Its employees have been winners and laureates of numerous domestic and international exhibitions and reviews and the bureau itself has been awarded a number of state awards and prizes of the highest level. In the 1970s, it was rightly considered one of the best student research units in the entire Soviet Union.

Key words: Lviv Polytechnic Institute, Student Design and Engineering Bureau, national economy, research work, exhibitions, design.

Постановка проблеми. Радянський період в історії Львівської політехніки (тоді – Львівський політехнічний інститут) – це не лише час розбудови закладу, появи й утвердження нових напрямів науково-дослідної діяльності, створення та розвитку наукових шкіл, підготовки десятків тисяч дипломованих фахівців, а й налагодження тісної й активної співпраці з народним господарством, ефективної й дієвої допомоги промисловості та виробництву у розв’язанні як поточних, так і стратегічних проблем науково-технічного й технологічного розвитку. Основною формою цієї співпраці було виконання науковими співробітниками інституту на замовлення різних підприємств та організацій народного господарства науково-дослідних, проектних і конструкторських робіт із подальшим впровадженням їхніх результатів у реальних промислових і виробничих умовах. Традиційно ці роботи виконувалися на госпрозрахункових (госпрозрахункових) засадах під керівництвом Науково-дослідного сектору (із 1978 р. – Науково-дослідної частини) Львівського політехнічного інституту (далі – ЛПІ), до складу якого, крім численних науково-дослідних лабораторій, входило також створене у 1959 р. Студентське проектно-конструкторське бюро (далі – СПКБ). Воно також було залучено до їх виконання.

Аналіз досліджень. Співпраці СПКБ ЛПІ з народним господарством СРСР у 1960–1970-х рр. присвячено низку публікацій у газеті «Радянський студент» – тодішньому друкованому органі вишу. Більшість із них висвітлює окремі аспекти діяльності бюро, спрямованої на задоволення потреб радянської промисловості та тогочасного виробництва. Серед них окремо слід відзначити статті таких авторів, як В. Кожухар (Кожухар, 1961), В. Ларіна (Ларіна, 1971), А. Берестовська (Берестовська, 1977), Е. Щербаненко (Щербаненко, 1977), І. Огородник (Огородник, 1979), О. Телеп (Телеп, 1977; Телеп, 1979), С. Кисіль

(Кисіль, 1979), В. Ляковська (Ляковська, 1984). Вони дозволяють виділити основні моменти у діяльності СПКБ у сфері надання науково-технічної допомоги промисловості й виробництву та скласти більш-менш загальну картину його співпраці з народним господарством. Її вдало доповнюють статті, вміщені у тогочасних всесоюзних і республіканських виданнях. Серед них – «Вестник высшей школы» (Харченко, 1960; Богацкий, 1972), «Строительство и архитектура» (Проектируют студенты, 1979), «Архитектура СССР» (Студенческое проектно-конструкторское бюро, 1985), «Знания та праця» (Складаний, 1978).

Мета статті – висвітлити співпрацю СПКБ ЛПІ з народним господарством СРСР у 1960–1970-х рр., яка полягала у виконанні на замовлення промисловості й виробництва госпрозрахункових науково-дослідних робіт, розкрити його роль і значення у підготовці інженерно-технічних кадрів для економіки Союзу, зокрема шляхом виконання ними реальних курсових і дипломних проектів, акцентувати увагу на основних здобутках СПКБ у сфері співпраці з народним господарством, перелічити державні відзнаки й нагороди, які бюро отримало як визнання своєї діяльності.

Виклад основного матеріалу. Початково основна мета СПКБ ЛПІ полягала у виконанні проектних і конструкторських робіт, більшість із яких стосувалася реалізації перспективного плану розбудови приміщень і розвитку інфраструктури вишу, зокрема навчальних корпусів, науково-дослідних лабораторій, студентських гуртожитків, спортивно-оздоровчих і відпочинкових баз та інших об’єктів. Бюро також активно проводило дослідження й експертизи різних будівельних конструкцій і споруд. Потужний пласт діяльності СПКБ становили проектно-конструкторські, науково-дослідні й пошукові роботи, лабораторні й експериментальні дослідження, які ним проводилися для промислових, виробничих,

сільськогосподарських підприємств і організацій, наукових установ, транспорту тощо (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 135. Арк. 147). На цьому напрямі діяльності СПКБ та пов'язаних із ним аспектів варто зупинитися більш детально.

Виконання госпдоговірних робіт. У 1964 р. загальна кількість замовлень, виконаних СПКБ для промисловості, сягала 60–80 (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 135. Арк. 152). Вже у другій половині 1960-х рр. цей показник зріс утричі: щороку СПКБ виконувало по 200 разових замовлень від підприємств, установ та організацій не лише Львова, а й західних областей України. Найбільше їх виконувалося на кафедрах автомобільних доріг, опору матеріалів, технології силікатів, теплоенергетичних установок електростанцій, фізики металів і металознавства, аналітичної хімії, іноземних мов та ін. (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 171. Арк. 109). Водночас на базі навчальних і наукових лабораторій студентами старших курсів проводилися хімічні аналізи, фізико-механічні та металографічні дослідження матеріалів, ґрунтів і металів, напівфабрикатів і виробів, здійснювалися перевірки механізмів, пристроїв та агрегатів, було виконано чимало перекладів іноземної технічної літератури (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 187. Арк. 280).

Окрім виконання разових короткотермінових замовлень, СПКБ проводило тривалі за часом науково-дослідні та проектно-конструкторські роботи. Вони виконувалися на підставі договорів, укладених із підприємствами й організаціями Львова та колгоспами західних областей України. Наприклад, у 1969 р. у групі навчально-виробничих лабораторій бюро студенти проводили роботи за 6-ма такими договорами (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 205. Арк. 297).

У 1970-х рр. СПКБ не збавляло обертів. Зокрема, у 1971 р. група навчально-виробничих лабораторій бюро виконала майже 200 різних разових замовлень для підприємств та організацій народного господарства західного регіону України. Найбільша їх кількість (60–80) припадала на кафедри опору матеріалів, фізики металів і металознавства, технології силікатів, зварювального виробництва, автомобільних доріг, гідравліки, іноземних мов (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 293. Арк. 324-325).

Станом на 1979 р. СПКБ мало укладених 15 договорів із підприємствами, установами й організаціями на виконання різних робіт. Середня вартість одного договору становила 20 000 крб. Більшість договорів були довгостроковими (2-3 роки) (Огородник, 1979).

На кінець 1970-х рр. СПКБ було вже багатофункціональним підрозділом із розбудованою

структурою і значним штатом працівників. Свою діяльність воно проводило у декількох напрямках, таких як: архітектура та будівництво, радіотехніка, метрологія, автоматизовані системи управління. Тут активно працювали групи автоматизованих систем управління, метрології, радіотехніки та ін. Діяльність кожної групи характеризували високі здобутки й досягнення. Так, для прикладу, радіотехнічна група розробила сучасну бортову телевізійну систему, яку було встановлено на літаках цивільної авіації, а також автобусну телесистему для обслуговування учасників Олімпійських ігор у Москві. Схвальні відгуки одержали розробки програм для автоматизації проектування радіоелектронних схем на обчислювальних машинах. Активно розроблялася комплексна система управління міським середовищем АСУ «Львів-місто», покликана покращити управління міським господарством, раціонально й ефективно використовувати його матеріальні та транспортні ресурси для задоволення потреб львів'ян, розумно зберігати й використовувати навколишнє середовище. Водночас велася робота над системою планування розвитку сфери обслуговування населення, аналогів якій тоді у країні не існувало. Результати цієї роботи було рекомендовано для впровадження в інших містах республіки. Тоді ж співробітниками СПКБ було розроблено модель інформаційного забезпечення АСУ нафтопроводу «Дружба». На замовлення Новосибірської філії Всесоюзного науково-дослідного інституту транспортного будівництва групою метрології було розроблено портативний термометричний міст для вимірювання температури при експериментальних роботах на трасі БАМу (Берестовська, 1977; Телеп, 1977; Телеп, 1979; Кисіль, 1979).

Незважаючи на багатогалузеву спеціалізацію та широкий фронт науково-дослідних, проектно-конструкторських, пошукових та експериментальних робіт, візитівкою та предметом особливої гордості СПКБ ЛПІ були роботи, пов'язані з розробкою проектної документації для різних об'єктів будівництва й інфраструктури. Винятково важливий напрям діяльності бюро у 1960–1970-х рр. становили проектні роботи з реалізації перспективного плану розбудови об'єктів інституту й розвитку його матеріальної бази. Водночас СПКБ активно займалося розробкою проектно-будівельної документації для підприємств, установ й організацій. Так у 1964 р. ним виконувалися проектні роботи з будівництва таких об'єктів, як: школа на 320 учнів у с. Добротвір, дитячий садок-ясла у с. Пустомитах, кафе на 50 місць по вул. Коперника у Львові, надбудова будинку віварію

Науково-дослідного інституту переливання крові у Львові, аудиторні корпуси для вишів із блок-секцією, прибудова школи № 49 у Львові по вул. Брюсова (зараз вул. Ольги Басараб), гуртожиток на 686 місць для Київського автодорожнього інституту, три підземні гардероби у Парку культури ім. Б. Хмельницького у Львові. Окрім цього, бюро розробляло проект реконструкції згаданого парку (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 135. Арк. 149–151). Розробляючи проектну документацію з будівництва, реставрації чи ремонту перелічених об'єктів, СПКБ активно співпрацювало з різними організаціями й установами не лише Львова, а й усієї республіки (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 171. Арк. 106).

Діяльність СПКБ ЛПІ у сфері будівельного проектування швидко здобула визнання, а її результати знайшли широке застосування по всьому Союзу. Вже у другій половині 1960-х рр. проекти гуртожитків, розроблені бюро, взяли втілювати у життя інженери-будівельники з таких міст, як Київ, Мінськ, Харків, Одеса, Брест, Дніпропетровськ, Гродно, Перм та ін. За проектами СПКБ тоді було зведено гуртожитки багатьох вишів України, зокрема гуртожиток для студентів на 1 500 місць в Одеському політехнічному інституті, гуртожиток для студентів на 686 місць у Київському університеті, гуртожиток для студентів на 693 місця у Київському автодорожньому інституті, гуртожиток на 693 місця в АН УРСР у Києві, гуртожиток для студентів на 693 місця в авіаційному училищі у Києві (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 171. Арк. 107).

На початку 1970-х рр. СПКБ продовжувало активно працювати над виконанням проектних робіт на замовлення установ, підприємств, організацій і відомств. До найважливіших із них належали проекти будівництва гуртожитку на 530 місць для студентів Львівського лісотехнічного інституту та 9-поверхового житлового будинку по вул. Енгельса у Львові (зараз вул. Коновальця), а також проект реконструкції концертного залу костелу Марії Магдалини у Львові (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 293. Арк. 319–322).

У 1973 р. Держбуд СРСР визнав чотири проекти студентських гуртожитків, розроблених у СПКБ, найкращими та рекомендував їх для повсюдного використання у межах всієї країни. Як наслідок, 110 проектів, авторами яких були львівські політехніки, було передано установам і підприємствам 35-ти міст Союзу для спорудження у них студентських гуртожитків. Робота СПКБ отримала високу оцінку Союзу архітекторів Львова (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 426. Арк. 221–222).

Враховуючи успішний досвід виконання СПКБ проектних робіт, у 1974 р. Держживільбуд

СРСР надав йому винятковий дозвіл розробляти індивідуальні проекти на об'єкти житлового й цивільного будівництва (Ляковська, 1984). Того ж року архітектурно-будівельна група СПКБ здійснювала проектування низки об'єктів безпосередньо за завданням Міністерства вищої освіти УРСР. До них належали студентський гуртожиток на 430 місць Львівського лісотехнічного інституту, навчально-експериментальні майстерні та гуртожиток на 700 місць Львівського державного університету ім. Івана Франка, навчально-лабораторний корпус Інституту прикладного й декоративного мистецтва у Львові, спортивно-оздоровчий табір у селищі Ясіня Закарпатської обл. Московського державного університету та ін. (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 501. Арк. 168).

У другій половині 1970-х рр. СПКБ здійснювало на договірних засадах проектування інформаційного центру підприємства п/с В-87-51, спортивного комплексу «Динамо» у Львові, бази відпочинку для робітників і службовців ПТО «Іскра» у Львові, концертно-танцювального залу на 600 місць у Львові. (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 717. Арк. 207). Розроблялися проекти реконструкції парку «Високий замок», Музею українського мистецтва, палацу культури студентів, планетарію (Телеп, 1977). Станом на 1977 р. 150 студентських гуртожитків за проектами СПКБ побудовано у 50-ти містах країни (Телеп, 1977).

Вартість робіт, виконаних СПКБ. Фінансовий аспект, без сумніву, слід розглядати як один із основних показників ефективності СПКБ у 1960–1970-х рр., зокрема співпраці з народним господарством. Так, за період із 1959 до 1972 рр. працівниками бюро було виконано таких робіт на загальну суму 1 558 500 крб (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 360. Арк. 220). Слід зазначити, що вартість виконаних у бюро робіт впродовж цього часу щорічно зростала. Зокрема, якщо у 1964 р. обсяг виконаних ним робіт становив 63 900 крб (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 135. Арк. 146), то у 1967 р. – 96 700 крб. (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 171. Арк. 104–105), 1968 р. – 115 000 крб (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 187. Арк. 285). У 1972 р. у СПКБ було виконано робіт на загальну суму 260 000 крб, тобто у понад чотири рази більшу, ніж у 1964 р. (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 360. Арк. 220).

Досить швидкими темпами зростала також вартість госпрозрахункових робіт, виконаних СПКБ на замовлення народного господарства та різних наукових установ. Так, у 1963 р. у навчально-виробничих лабораторіях бюро цих робіт було виконано на загальну суму 12 000 крб, у 1964 р. – 14 609 крб (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 135. Арк. 152). У 1966 р.

працівниками бюро було виконано на замовлення підприємств Львова та інших міст випробувань, аналізів, експертиз, розрахунків, перекладів технічної іноземної літератури на загальну суму 18 000 крб. У цьому контексті можна навести декілька прикладів. Так, у 1969 р. студенти електрофізичного та механіко-технологічного факультетів ЛПІ брали участь у науково-дослідних роботах, які виконувалися у лабораторіях Фізико-механічного інституту АН УРСР. Обсяг цих робіт становив 10 000 крб (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 205. Арк. 296). Наприкінці 1971 р. групу СПКБ було створено на радіотехнічному факультеті. Вона займалася розробкою алгоритмів і програм частотного та часового аналізу на ЕОМ-222 та лінійних цілей елементів, дослідженням надійності кольорових телевізорів «Електрон-701» та «Електрон-703», видачею рекомендацій щодо підвищення їх якості. Загальний обсяг цих робіт становив понад 200 000 крб (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 360. Арк. 220). Фінансовий план СПКБ на 1971 р. передбачав виконання робіт на загальну суму 250 000 крб (Ларіна, 1971).

У 1974 р. річний обсяг госпдогвірної тематики, яка розроблялася у СПКБ, становив вже 350 000 крб. Між науково-дослідними групами ці кошти розподілялися так: архітектурно-будівельна – 127 700 крб, радіотехнічна – 92 900 крб, машинного проектування – 38 500 крб, автоматизації систем управління – 15 000 крб, автоматизації хімічних процесів – 8 800 крб, метрології – 17 300 крб, навчально-виробничі лабораторії – 40 000 крб (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 501. Арк. 168).

У 1975 р. СПКБ виконало госпдогвірних робіт на суму удвічі більшу, ніж у попередній рік, – 710 700 крб. За видами робіт ці кошти розподілялися так: проектно-конструкторські, проектно-технологічні, конструкторські, науково-дослідні роботи – 503 000 крб, проектно-пошукові роботи – 167 700 крб, висновки, аналізи, експертизи – 40 000 крб (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 575. Арк. 182). За спеціальностями кошти розподілялися так: радіотехніка – 437 000 крб, архітектура – 87 300 крб, промислове і цивільне будівництво – 37 400 крб, інформаційно-обчислювальна техніка – 37 000 крб, автоматизація систем управління – 24 000 крб, опалення і вентиляція – 15 000 крб, автоматизація хімічних і теплових процесів – 11 300 крб, енергопостачання – 11 000 крб, водопровід і каналізація – 10 000 крб, геодезія – 10 000 крб (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 575. Арк. 182–183). У 1976 р. на базі СПКБ було виконано госпдогвірних робіт на суму 750 000 крб (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 659. Арк. 219). У 1977 р.

річний обсяг виконаних у СПКБ робіт становив 850 000 крб (Щербаненко, 1977). У 1979 р. він зріс до 1 200 000 крб (Телеп, 1979).

Організація студентської практики та підготовка курсових і дипломних проектів. Ще у 1960-х рр. СПКБ стало місцем, де студенти інституту проходили навчально-виробничу й переддипломну практику. Тоді їх кількість щороку не перевищувала 100 осіб. Так, у 1967 р. навчально-виробничу й переддипломну практику у СПКБ проходили 89 студентів інженерно-будівельного факультету (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 171. Арк. 106), 1968 р. – 75 (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 187. Арк. 283), 1969 р. – 79 (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 205. Арк. 292). У 1970-х рр. кількість студентів-практикантів у бюро невпинно зростала: у 1972 р. їх було 107 (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 360. Арк. 220), 1974 р. – 183 (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 501. Арк. 169), 1976 р. – аж 500, серед них – студенти Кишинівського політехнічного інституту та Київського інженерно-будівельного інституту (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 659. Арк. 219). Загалом за перших 20 років діяльності СПКБ у ньому пройшли практику 12 583 студенти (Телеп, 1979).

Часто темами дипломних робіт молодих політехніків були реальні науково-дослідні й конструкторські проекти, які розроблялися на базі СПКБ. У 1966-1967 рр. тут було захищено 10 реальних дипломних проектів (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 171. Арк. 106). У 1967/1968 н. р. їх було майже стільки ж – 11 (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 187. Арк. 283). Наступного, 1969 р., їхня кількість зросла до 15 (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 205. Арк. 292).

Зростання у 1970-х рр. кількості студентів, які брали участь у роботі СПКБ, корелювалося з показниками виконання ними науково-дослідних, проектних і конструкторських робіт. Так у 1972 р. на базі бюро студенти виконували 58 дипломних і 56 курсових проектів (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 360. Арк. 220). У 1974 р. студентами тут було виконано вже 134 реальні дипломні та 99 курсових проектів (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 501. Арк. 169). У 1976 р. загальна кількість виконаних у бюро реальних курсових і дипломних проектів сягнула цифри 360 (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 659. Арк. 219). У 1977 р. студентами було виконано 164 дипломні та 280 курсових робіт (загалом 444 роботи). Загалом упродовж п'яти років – із 1973 до 1977 – у СПКБ було розроблено 778 реальних курсових проектів, 639 реальних дипломних проектів, виробничу практику пройшли 1 246 студентів, у роботі СПКБ брали участь 4 527 студентів (Щербаненко, 1977). За перші 20 років існування СПКБ студентами у ньому було виконано

понад 1 800 реальних курсових і близько 1 200 реальних дипломних проектів, які знайшли практичне застосування у різних галузях народного господарства (Телеп, 1979).

Участь у виставках, нагороди та відзнаки СПКБ. СПКБ було постійним учасником різних вітчизняних і міжнародних конкурсів та виставок, на яких на високому рівні демонструвало свої досягнення у сфері науково-дослідної, проектної та конструкторської діяльності. Вже у 1960 р. низку проектів СПКБ було представлено на спеціальному стенді на Виставці досягнень народного господарства (ВДНГ) СРСР у Москві. До них належали проекти електрифікації двох колгоспів, мотодрому ДТСААФ у Львові, туристичної гірськолижної бази у с. Розлучі у Карпатах. За відмінну організацію науково-дослідної діяльності СПКБ інститут було нагороджено дипломом II-го ступеня виставки, а начальника бюро П. Марченка – Великою срібною медаллю. Двом студентам, активним учасникам СПКБ, було вручено бронзові медалі виставки (Кожухар, 1961). Прикладом успішної експозиційної та виставкової активності бюро, а водночас визнання ефективності його діяльності може бути 1973 р. Представлений тоді ним на ВДНГ СРСР проект спортивно-оздоровчого табору «Політехнік» в Алушті організаційний комітет виставки нагородив трьома бронзовими медалями. Окрім цього, у вересні-листопаді 1973 р. роботи бюро демонструвалися на двох міжнародних виставках – у Празі та Братиславі й у Берліні (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 426. Арк. 221–222). Загалом за період із 1959 до 1979 рр. роботи СПКБ ЛПІ експонувалися на всесоюзних (47 робіт), республіканських (52 роботи), міських (63 роботи), вишівських (98 робіт) виставках. За результатами виставок і конкурсів працівників СПКБ нагороджено медалями (25 осіб), дипломами (38 осіб), почесними грамотами (понад 100 осіб). СПКБ – переможець всесоюзного конкурсу-огляду за 1976–1977 і 1977–1978 рр. (Телеп, 1979).

У певному відношенні СПКБ було піонером, беззаперечним авторитетом і прикладом для наслідування для решти технічних закладів вищої освіти СРСР. 14 грудня 1972 р. досвід роботи бюро обговорювався на засіданні Колегії Міністерства вищої та спеціальної середньої освіти СРСР з метою його впровадження і популяризації серед вузів Союзу (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 360. Арк. 221). Вже у 1974 р. СПКБ сприймалося як самостійна проектно-конструкторська організація, здатна виконувати завдання з комплексного проектування об'єктів вищої школи. На його базі у жовтні 1974 р.

в інституті було проведено Всесоюзну конференцію «Комплексне проектування об'єктів вищої школи» (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 501. Арк. 169).

У 1974 р. за кращу організацію науково-дослідної роботи студентів СПКБ ЛПІ було нагороджене Почесною грамотою Мінвузу СРСР, ЦК ВЛКСМ і ЦК ВЦРПС (Берестовська, 1977). На всесоюзних конкурсах-оглядах вишів на кращу організацію науково-дослідної роботи студентів бюро зайняло у 1974 р. III місце, а 1976 р. – I. У 1976 р. постановою бюро ЦК ВЛКСМ за активну участь у розвитку науково-технічного прогресу, розробку і впровадження нової техніки, заслуги у підготовці висококваліфікованих кадрів для науки та виробництва колективу СПКБ було присуджено премію Ленінського комсомолу (Телеп, 1977). За розробку і впровадження проекту навчального комплексу ЛПІ загальною площею 80 000 м², визнаного найкращим у республіці, група працівників інституту і будівельних організацій була удостоєна премії Ради Міністрів СРСР за 1978 р. (Лясковська, 1984).

Висновки. Діяльність СПКБ ЛПІ у 1960–1970-х рр., зокрема його співпраця з народним господарством, без сумніву, є однією з найцікавіших і найяскравіших сторінок історії Львівської політехніки радянського періоду. Вона засвідчувала високий статус і науковий авторитет закладу серед урядових і господарських кіл не лише республіки, а й усього Радянського Союзу, підтверджувала відмінну фахову підготовку та професіоналізм наукових працівників і студентів інституту. За короткий відрізок часу СПКБ вдалося виробити й ефективно застосовувати на практиці різні форми цієї співпраці – від виконання на замовлення промисловості й виробництва широкого спектру госпдогвірних науково-дослідних робіт різної складності до підготовки студентами реальних курсових і дипломних проектів і робіт, наукові результати яких передавалися підприємствам та організаціям для впровадження. Щороку співпраця бюро з народним господарством лише розширювалася і поглиблювалася, результатом чого було зростання кількості та вартості науково-дослідних, експериментальних, проектних і конструкторських робіт, які його працівники виконували для потреб радянської економіки. Ті з них, котрі відзначалися новаторством і здобували визнання науковців, промисловців та економістів, впроваджувалися у різні сфери по всьому Союзу. Врешті вершиною успішної діяльності СПКБ було визнання на найвищому державному рівні його внеску у розвиток різних галузей народного господарства СРСР і присудження підрозділу низки високих державних нагород і відзнак.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 135. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1964 год. 155 арк.
2. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 171. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1967 год. 278 арк.
3. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 187. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1968 год. 482 арк.
4. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 205. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1969 год. 506 арк.
5. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 293. Отчет о научно-исследовательской деятельности института за 1971 год. 467 арк.
6. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 360. Отчет о научно-исследовательской деятельности института за 1972 год. 361 арк.
7. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 426. Отчет о научно-исследовательской деятельности института за 1973 год. 343 арк.
8. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 501. Отчет о научно-исследовательской деятельности института за 1974 год. 292 арк.
9. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 575, Отчет о научно-исследовательской деятельности института за 1975 год. 294 арк.
10. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 659. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1976 год. 355 арк.
11. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 717. Отчет о научно-исследовательской деятельности института за 1977 год. 369 арк.
12. Берестовська А. СПКБ творить, дерзає. *Радянський студент*. 1977. 16 березня. № 9 (1409).
13. Богацький Г. Выработывать навыки исследователя. *Вестник высшей школы*. 1972. № 3.
14. Кисіль С. Продиктовано часом. *Радянський студент*. 1979. 24 січня. № 3 (1482).
15. Кожухар В. Медалі Виставки – студентам СПКБ. *Радянський студент*. 1961. 12 січня. № 3–4 (649).
16. Ларіна В. Сьогодні і завтра СПКБ. *Радянський студент*. 1971. 13 січня. № 2 (1164).
17. Ляковська В. 25 років творення... *Радянський студент*. 1984. 19 грудня. № 38 (1711).
18. Огородник І. База науково-практичної підготовки студентів. *Радянський студент*. 1979. 31 січня. № 4 (1483).
19. Проектирують студенти. *Строительство и архитектура*. 1979. Вып. 4. С. 27.
20. Складаний І. Пошука золота пора. *Знання та праця*. 1978. № 9. С. 1–5.
21. Студенческое проектно-конструкторское бюро Львовской политехники. *Архитектура СССР*. 1985. № 4. С. 38–39.
22. Телеп О. З творчим натхненням. *Радянський студент*. 1977. 1 червня. № 19 (1419).
23. Телеп О. СПКБ минуло 20... *Радянський студент*. 1979. 30 грудня. № 39 (1518).
24. Харченко В. Студенческое проектно-конструкторское бюро. *Вестник высшей школы*. 1960. № 1. С. 58–59.
25. Щербаненко Е. Студент отримує патент. *Радянський студент*. 1977. 21 грудня. № 39 (1439).

REFERENCES

1. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 135. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1964 god [Report on the research work of the institute for 1964]. 155 ark. [Manuscript] [in Russian]
2. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 171. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1967 god [Report on the research work of the institute for 1967]. 278 ark. [Manuscript] [in Russian]
3. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 187. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1968 god [Report on the research work of the institute for 1968]. 482 ark. [Manuscript] [in Russian]
4. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 205. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1969 god [Report on the research work of the institute for 1969]. 506 ark. [Manuscript] [in Russian]
5. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 293. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi deyatel'nosti instituta za 1971 god [Report on the research activity of the institute for 1971]. 467 ark. [Manuscript] [in Russian]
6. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 360. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi deyatel'nosti instituta za 1972 god [Report on the research activity of the institute for 1972]. 361 ark. [Manuscript] [in Russian]
7. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 426. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi deyatel'nosti instituta za 1973 god [Report on the research activity of the institute for 1973]. 343 ark. [Manuscript] [in Russian]
8. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 501. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi deyatel'nosti instituta za 1974 god [Report on the research activity of the institute for 1974]. 292 ark. [Manuscript] [in Russian]

9. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 575. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi deyatel'nosti instituta za 1975 god [Report on the research activity of the institute for 1975]. 294 ark. [Manuscript] [in Russian]
10. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 659. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1976 god [Report on the research work of the institute for 1976]. 355 ark. [Manuscript] [in Russian]
11. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 717. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi deyatel'nosti instituta za 1977 god [Report on the research activity of the institute for 1977]. 369 ark. [Manuscript] [in Russian]
12. Berestovs'ka A. SPKB tvoryt', derzaie [SDEB creates, goes ahead] *Soviet student*. 1977. March 16. № 9 (1226). [in Ukrainian]
13. Bogatskyi G. Vyrabatyvat' navyki isledovatel'a [To develop researcher skills]. *High school bulletin*. 1972. № 3. [in Russian]
14. Kysil' S. Prodyktovano chasom [Dictated by time]. *Soviet student*. 1977. January 24. № 3 (1482). [in Ukrainian]
15. Kozhuhar W. Medali Vystavky – studentam SPKB [Exhibition medals for the students of SDEB]. *Soviet student*. 1961. January 12. № 3–4 (649). [in Ukrainian].
16. Larina W. Siohodni i zavtra SPKB [SDEB today and tomorrow]. *Soviet student*. 1971. January 13. № 2 (1164). [in Ukrainian].
17. L'askovs'ka V. 25 rokiv tvorennia... [25 years of creations]. *Soviet student*. 1984. December 19. № 38 (1711). [in Ukrainian]
18. Ohorodnyk I. Baza naukovykh i praktychnykh pidhotovky studentiv [Base of scientific and practical training of students]. *Soviet student*. 1979. January 31. № 4 (1483). [in Ukrainian]
19. Proiektiruiut studenty [Student design]. *Construction and architecture*. 1979. Issue 4. p. 27. [in Russian]
20. Skladanyi I. Poshuku zolota pora [Golden time of search]. *Knowledge and work*. 1978. № 9. p. 1–5. [in Ukrainian]
21. Studencheskoie proiektno-konstruktorskoie biuro Lvovskoi politekhniki [Student Design and Engineering Bureau of Lviv Polytechnic]. *Architecture of the USSR*. 1985. № 4. p. 38–39. [in Russian]
22. Telep O. Z tvorchym natkhnenniam [With creative inspiration]. *Soviet student*. 1977. June 1. № 19 (1419). [in Ukrainian]
23. Telep O. SPKB mynulo 20 rokiv... [SDEB turned 20]. *Soviet student*. 1979. December 30. № 39 (1518). [in Ukrainian]
24. Kharchenko V. Studencheskoie proiektno-konstruktorskoie biuro [Student Design and Engineering Bureau]. *Viestnik vysshei shkoly*. 1960. № 1. p. 58–59. [in Russian]
25. Shcherbatenko E. Student otrymuie patent [The student receives a patent]. *Soviet student*. 1977. November 21. № 39 (1439). [in Ukrainian]